

Համլիլիմ

1. ԱՆԳԻՆ ԲԻԼԲՈՒԼ ՈՒ ՏԻԿԻՆ ՄԱՆՈՒՇԱԿ

Կըլնի-չըլնի, ժամանակով մեկ թաքավոր կըլնի, էս թաքավորին մեկ ժառանգ կունենա աշխարքի էրեսին:

էգրա տան մեջ մեկ խատ շուստ կունենա. ժառանգին կասի.— էս ջուխտ շուստը ման կտաս. ում ոտով կըլի, կառնիս: էն աղջիկ շաշ չըլի:

էկավ վախտին, էս թաքավորը վաղճանվեց. էս տղեն ուզեց կարգըվել, վազիր, վաքիլ ընկան մեջ, ում աղջիկը կուզե, կարգեն: Ասաց.— Իմ խոր վասիաթ կա:

էն ջուխտ մաշիկ վեր կալեց, ընկյավ քաղաքի մեջ ման գալի, ո՛րտեղ որ գպավ՝ վեզիրի գուռ գընաց, վեքիլի գուռ գընաց, խարստի գնաց, մեկի ոտով չէղավ: Քաղաք քաղքով ման էկավ, իլաճ մուքուն չէլավ: Մեկ շաշ աղջիկ պատահեցավ՝ ինչպես ոտով ձկիս, կարիս:

Տղեն ասաց.— Դյու շաշ իս, իմ խոր վասիաթն ա, քե չպիտի առնիմ:

Շատ տեղ դիպավ, իլաճ չէլավ, վերջ գնաց շաշ աղջկա վրեն կայնավ: Վեքիլ, վեզիր բերեցին, կապեցին էդ աղջկան, պսակեցին: Բայց ի՛նչ անես, էդ աղջկան մեկ խատ զարկյար սիրող ունի:

էդ ասենք՝ էս աղջիկ ինչ արավ. լըղըմ զարկեց, ինչքան թաքավորի խաղինեք ու մալ ու դալվաթ կար, քաշեց գետնու տակը,

Թաքավորի տղենն ավուր խացի կարոտ քցեց։ Շատ խղճացավ. «Ի՛նչ անեմ, ի՛նչ չանեմ, մշակութուն անեմ»,— ասաց։

Տղի մահալ կտրեց էդ անիրավ աղջիկը, ամեն օր ասում էր.— Քու պատանք կարիմ, անիրավ մարդ, ինչու չէրթաս աշխատիս։

էս աղջիկը ի՛նչ անում ա — օրական մըկ անդամ խրկում, զարկյարին կանչիլ ա տալի, իրա խամար մատանիք շինի։

Տղեն կէրթա րադար, որ իրա խամար աշխատանք անի։

Մեկ օր տեսավ մե վաճառական մարդ.— Զանը՛մ,— ասաց,— էս տղեն ինչո՞ւ աշխատանք պտնի անի։

Կանչեց, ասաց.— Տղա՛, ի՛նչ ա պատահեիր քրզի, որ քյասի-պութուն քրզի հաղթեիր ա։

— Ա՛յ հայրիկ, ինչ ասեմ քեզ,— ասաց,— իմ անզգամ կնիկ էսպես օյին կխաղա իմ գլուխ, ընձի տանջում ա։

— Հսկի քրզի ի՛նչ ասում ա։

— Օրական մե անգամ ասում ա. «Գնա՛, զարկյարին կանչի, ընձի խամար մատնիք շինի»։

էս վաճառական մարդ շատ սիրտ ցավաց էդ էրեխու վրեն, ասաց.— Քեզ տամ մի մանեթ փող, էս օր րանելու մի գնար. գնա էս օր պարկի, հանգիստ քնի. հիրկունե հթե կնիկ ասի. «Գնա՛, զարկյարին կանչի», դու գնա, կանչի, դու տանից դուռ չգաս. մտիկ արա իրարու ինչ են ասում, ինձ ասա։ Եթե գինի, արադ կխմեն, քրզի էլ տան, դու ածի քու յախով, մինչև տաս ստաքան, քրզի կդնիս գինովութուն, կպառկես, մտիկ կանիս, ինչ են ասում։

էս տղեն գնաց տուն. մութ կոխեց, իրա անզգամ կնիկ էդրա յախեն քակեց.— Ա՛յ մարդ,— ասաց,— տենամ, ինչ էս աշխատեիր։

Ասաց.— Մե մանեթ փող եմ բերեիր։

էս մի մանեթ փողը ձեռքից առավ. խրկեց, էրկու խավ բերել տվեց, ասաց.— Գնա՛, զարկյարին կանչի, թող գա մեզ դռնախ։

Տղեն գնաց զարկյարին կանչեց. տարավ տունը։ Խրկեցին, գինի, արադ բերել տվեցին, խմեցին. տղեն տաս ստաքան խամպրեց, հուրին տվեց գինովութուն, պառկեց։

էս անզգամ կնիկ ասաց.— Բոլ չէլավ, դուն թաքուն էթաս ու դաս, ախր մեր ոսկի խազինեք դետնու տակ փթեց։

— Ապա ի՛նչ անենք,— ասաց զարկյարը,— էդրա շլինքը կտրենք, իրար առնենք, կյանք էնինք աշխրքի էրեսին։

Ջարկյար ասաց.— Մինչև քու օսկիք, ապրանք չտենամ, քրզի չսիրտի առնեմ:

Չանար վառեցին, աղչիկը առաջ ընցավ, զարկյար քյամակից, տղեն էլ զարկյարի քյամակից: Մտան նեքսև, զարկյար ապրանք որ տեսավ, աչքեր սառեց:

Տղեն տեսավ, որ իրա խոր ապրանք ըրրատի պախած ա, թե օսկիք, թե արծաթ, թե ակնունքներ:

Տղեն ետ ղառավ դպա իրա տեղը:

Ջարկյարն էդ ապրանքի մեջ ման գա, գա, տղի շըլինքը կտրի: Մինչև ման էկավ, ժամեր տեցին, ասաց.— էս չէլավ, էսօր լիս ա, էգուց դամ, գլուխ կտրիմ:

Աղոթարան բացվեց, տղեն իրան քցեց վաճառականի մոտը, ասաց.— Սերն աստուծո, ընձի պրծացու:

— Ինչպե՞ս տեսար:

— Տեսա, որ իմ խոր խազինեն բիրատի մաղազեն էր:

Ասաց.— Ա՛ռ, քրզի մե մանեթ փող տամ, գնա, մե զողալ առ, կըտանիս տուն, կպախիս. հիրկուն կողորկե զարկյարի քամակից. մի՛ կանչի: Կէրթաս տուն, դռներ կփակիս, կառնիս դակենակր, էն կնկան էնքան կտփես, շանք զողալ կշարդի, մինչև փետ շարդի, կմեռնի: Լիս կբացվի, էդրա աղբրներ դավի կանին. «Ինչու սպանիր մեր քիրը». դու ասա. «Ես խապարութեն շունեմ», թե որ շատ կզորին, կասես. «Եմ տներ կծախեմ, կիտամ էնդրա արունք»: էն ժամանակ տուք կհանին, դուն էլ տուք կէրթաս մինչև էրկու միլիոն, կկայնիս: Իրեք օր ժամանակ կուզես, բանալիք քու ձեռ կպախես, իրեք օրը ինչ որ կա, կքաշես իմ տուն:

Իրիկուն տղեն կէրթա տուն, կնիկ կասի,— Ինչ իս բերե:

Կասի խինդ շահի փող իմ բերեր:

Տասը խինգ շահի կտա կնկան:

— Շուտով գնա՛, զարկյարին կանչի, թող գա:

Կէրթա մեկ զողալ կառնի: Մութ կկոխի, տուն կյուգյա:

Կնիկ կասի.— Ջարկյար խի՞ չէկավ:

— Հըմի կյուգյա,— ասաց:

Մեկ սահաթ, էրկու սահաթ, ոտքը քաղաքին մեջ խանդարտեց. էս տղեն դռներ փակեց. զողալ քաշեց, էնքան տվեց, մեռավ:

Լիս բացվավ, էդրա աղբրներ դավի արեցին:

— Իրա մախով ա մեռե, ըսկի խաբարութուն շունիմ,— ասաց:

Դրեցին տղի շլինքին, աղջկա արունք ուզեցին։
 — Զատ չունեմ, մե տուն ունեմ, ծախեք, առեք արունք։
 Տուք կանչեցին, մեկը խարիր մանեթ տվեց, մեկ-մեկ քեսա։
 Խոսքը գնաց, խասավ զարկյարին. «Ֆլան տները տուք ա»։
 Զարկյար տեսավ, օհո՛, իրա սիրող սպանած ա. լաց էլավ,
 ասաց. — էս տուն ընձի կվայելե, քանի որ խաց ու պանիր կերեր
 եմ, ես գնահատութուն կանեմ իրեք հարիր մանեթ։
 Տղեն ասաց. — Ես մեռա՞ծ իմ, խաղար մանեթ կհտամ։
 Զարկյար ասաց. — Միլիոն կհտամ, չեմ թողիր ոչ ով առնի։
 Տղեն ասաց. — Էրկու միլիոն ընձի մոտ։
 Զարկյար. — Իրեք միլիոն ընձի մոտ, — ասաց։
 էս տուքը զարկյարի վրեն կայնեց։
 Տղեն ասաց. — Ընձի իրեք օր ժամանակ տվեք։
 — Իրեք չէ, չորս օր էլ քու ձեռք մնա, — ասաց զարկյար։
 Մութ կոխեց, գնաց էրկու խատ խամալ գտավ, հախը կտրեց
 դիշերվան իրեք մանեթ, խազինեք բիրետի կրեց վաճառականի
 տունը։ Էքսի օրը զարկյարին կանչեց, բանալիք զարկյարին ձեռք
 տվեց։ Զարկյար առավ բանալիք, ուրախ-ուրախ գնաց մտավ մա-
 ղաղին, մտավ որ դատ չկա, գարգակ ի. գլոխ էս պատին տվեց, էն
 պատին տվեց, չորացավ։
 Խաբար տանք էս տղի մոտիցը. էն տղեն հիրկուն մութն էր,
 դնաց վաճառականի տունը, պտի խացկերութուն անեն։ Վաճառա-
 կանը ասեց. — Ընձի մեկ խատ աղջիկ ունեմ, անղամալուծ ա.
 մեկ գունդ միս ա, ոչ ոտը ունի, ոչ բերան, ոչ ձեռք ունի, ոչ քիթ.
 Թե որ կառնիս, կտամ կարողութունս էլ քեզ. ես եմ. իմ մեկ կին,
 Թե որ չառնես, քեզ դատ չեմ տալի. հուր էկեր ես, էն տեղ գնա։
 Տղեն ասաց. — Ես մեկ գունդ միս ի՞նչ անեմ։ Վեր կացավ,
 գնաց, աղջկա օթախի դուռ բաց արեց, տեսավ որ մեկ հյուրի-փերի
 աղջիկ նստած ա, նե ուտես, նե խմես... շատ սիրուն աղջիկ ա։
 Հետ դառավ, գնաց անոր մոտը։
 — Հայրի՛կ, — ասաց, — էս աղջիկը տու ընձի, իմ մալ քեզի։
 Ասաց. — Տվեցի էն աղջիկը, իմ մալն էլ քեզ, քու մալն էլ քեզ։
 Տղեն պսակվեց, պրծավ։ Մեկ էրկու տարի տղեն էս տեղ մնաց,
 համ զոքանչը, համ աները մեռան, մնացին ինք, իր կին։
 Տղեն ասաց. — էս տեղ մեզի ձեռք շտար, շատը թողնեք. քիչը
 վե կալենք, էթանք։

Գնացին, Ստամբուլ քաղաք դուռ էլան:

էս տղեն մեկ բողոք ակունք-անգին քար լիք լցեց. տարավ թաքավորին հետիյն. թաքավոր գնահատեց, որ մեկ իւստ անգին քար քաղաք կառնի ու շծախի:

— Ա՛յ տղա,— ասաց,— ինչ ես խնդրում:

— Թաքավորի սաղութուն եմ ուզում. ես էկեր եմ ղարիպ երկ-
րի, քեզ ժողովուրդ դարձն: Ընձի խամար մեկ տեղ տուր՝ տուն
շինեմ, նստեմ միջին:

Թաքավոր մտածեց. մեկ խաս պաղչա ուներ, տվեց ըղրան.
տղեն քառսուն ատենձն խորոտ տներ մի շինեց, իրան Մանուշակին
մեջը դրեց: Բայց ինչ անես, որ միտքը փոխվավ՝ կինը թողավ, որ
էրթա էրուսաղեմ, մուղսի դառնա: Մտածրմ ա՛օ՛, ես որ էրթամ,
իմ կնիկ ո՛ւմ խեղ պտի խոսա, էրթամ մեկ խատ ծառա բռնեմ:

Վեր կացավ գնաց բազարը, տեսավ որ մեկ մարդ մեկ խատ
բիրրուլ ա ծախըմ:

— Բիրրուլի մարիֆաթը ի՞նչ ա, ա՛յ մարդ,— ասաց.

— Մարիֆաթը էս ա. մարդի խեղ խոսում ա:

— Գին ի՞նչ ա:

— Տաս օսկի ա,— ասաց:

Բիրրուլը առավ, տարավ Մանուշակ խանումի խամար:

— Կնի՛կ, շատ լավ բան ա, ծառա բերեմ՝ լավ չի, էսի քըզի
ձեռքատու յա:— Դռներ փակեց, թողեց բիրրուլ տունը, գնաց:

էդ քաղաքի թաքավոր մեկ խատ տղա ունի, օխտը տարի մեկ
ջելրանի քամակից գնացեր ա. օխտը տարին թամամեց դարձավ-
էկավ. տեսավ տներ մե ջինված, էդ ջելրանը մեջը նստած ա, ասաց
թաքավորին.

— Հայրի՛կ, քու աչքն էլ, իմ աչքն էլ լիս ըլլի, իմ ջելրան բե-
բիր, պահ տվեր իս:

— Հայ որդի՛,— ասաց,— խո դու գիժ չիս. ի՞նչ ջելրան,
էդրա տերը քաղաք կառնի, շծախի, հեռու կաց:

էդ տղեն խոռվեց. տանից դուռ էկավ, գնաց մեկ շատու պա-
ռավի պատահեց.

— Անա՛, աստուծո սիրուն ըլլի, դու սըռի կողմանե ինչպես ես:

— Շատ լավ, ինչպես քու սիրտ ուզա:

— Կարող ես իմ ջելրան ընձի խամար բերես, ի՛նչ ուզես՝
կտամ:

— Ընչի՛ կարող չեմ. էգուց գնամ, բերիմ:

Չասես, անզգամ պառավը ջատրպազ սեր էրավ, թռավ, մտավ ագուշկով նեքսև.

— Ամա՛ն, քվոր աղջիկ,— ասաց,— բարով-սիրով էկեր ես էս տեղ. շասես ընձի մորքուր կա. էրթամ, տեսնամ ինչպես ա:

— Ա՛յ ջանըմ,— ասաց,— ա՛յ գյոզմ, ընձի էստեղ բարեկամ չկա: Պառավ էս կնկան համոզեց, քարոզեց, որ տանի ղոնախ:

Բիլբուլը կանչեց.— Խանը՛մ, հոուր ի՞նչ էրթում. կաց, բան եմ ասըմ, նոր գնա,— խանըմ կայնեց:

— Խանը՛մ,— ասաց,— ժամանակով մեկ ախքատ մարդ կըլի, էս ախքատ մարդուն սիրուն կնիկ կունենա. բայց խանըմ, լավ ականջ էրա, գյացին մեկ գյամուշու պատահեցին. նստան գյամին, որ էթան իրանց հայրենիքը դուս գան: Դուս էկան, փող չկա որ տեն գյամուշուն:— Բիլբուլ ասաց.— Խանը՛մ. լավ ականջ էրա, գյամուշին սաստեց. «Փո՛ղ տուր». թե՛ «Փող չունեմ տամ, որտուց տամ»: Ասաց. «Կնիկ թող մնա փողի գրավը. դու գնա, բեր»: Խանըմ, մինչև որ տուն գնաց, էս անիրավ գյամուշին էս խեղճ աղքատի կնկան փախցուց: էս ախքատ մարդը մնաց փոր ու փոշման, ա՛խ-վա՛խ անելով: Խանըմ, լսեցիր, ինչ էղավ, ինչ օյին էկավ ախքատի գլուխ, քու գլուխն էլ օյին կգա, մի՛ գնար:

Խանըմ բիլբուլի խոսքին ականջ էրավ, ետ դառավ, նստավ, ասաց.

— Պառա՛վ, դու գնա, ես չեմ իգա:

Պառավ գնաց տուն, Թաքավորի տղեն ասաց.

— Անիրա՛վ պառավ, ինչու չբերեցիր իմ գյուլի փերին: Ասաց.

— Խնդրում եմ, ժամանակ տաս. սապուկներ անկարել էր:

Լուսունն էլի վեր կացավ, գնաց-գնաց, մտավ նեքսև:

— Ա՛յ քվոր աղջի՛կ,— ասաց,— իմ տղեն պտի պսակվի, առանց քրզի չի պսակվի:

Վեր կացավ, կնկան խելք էր, իրան շորեր խագավ. էլի պտի գնա, էլի բիլբուլ ձեն տվեց.

— Խանը՛մ, հոուր ես էթում. կաց, պտի բան ասեմ, ախր քրզի բան ասեցի, դու չես ասեր, թե էդ ախքատի կնկան գյամուշին տարավ, որտեղ դուս բերեց:

էս անզգամ պառավը բիլբուլի վրեն բարկացավ, ուզեց շլինք քաշեր: Խանըմ ասաց.

— Դե՛, իմ բիւրուին բան մի ասի, ի՛նչ կասի, թըղ ասի։

— Խանըմ,— ասաց բիւրու,— գլխուն առավ կնիկը, տա-
րավ։ քաղաքին մոտացավ, գլխին կայնացրուց, ասաց. «Այ ախ-
բատ կնիկ, տանեմ քըզի առնեմ»։ Ասաց. «Ինչո՞ւ ախբատ եմ, ի՛նչ,
ես գե՛շ եմ, գնա՛, քըզի բարեկամ չկա՞, ա՛ռ, արի, ընծի պատի-
ւով տար»։ Գլխուն վեր կացավ, գնաց իրա տունը. իրան մարգ,
բարեկամ թոփ արավ, գափ ու զուռնա վեր կալեց, գնաց ուր կըն-
կան վեր կալի, բերի։ Գնաց որ ոչ գլխին կա, ոչ կնիկ, փոր փոշ-
ման մնաց մոկտալով, լալով։ Խանը՛մ,— ասաց բիւրու,— ոնց որ
գլխուն փոշման էլավ, գու էլ կըլիս, մի գնար էդ պառավի խետ։
Խանըմ էկավ, շորեր խանեց, նստեց.

— Գնա՛, չմիգա,— ասաց։

Պառավ վեր կացավ, գնաց տունը. թաքավորի տղեն էկավ.

— Չի բերեցի՛ր, ինչո՞ւ ընծի կխափես։

— Ասաց. «Խնդրում եմ, ընծի մինթանա, կար ունեմ, կարեմ,
էգուց կգամ»։

— Բո՛ւ չէլավ ընծի խափիս, քու շլինք կկտրիմ։

Սերպահդ պառավն էր, իրան շան անծուխ քսեց, կապըտցրուց,
գնաց մտավ նեքսե, ասաց.

— Քվոր աղշիկ, աստըծու սիրուն ըլլի, էնքան իմ տղեն ընծի
ոփեր ա, «Առանց իմ մոր քվոր աղշկան չեմ պսակվիր» ասըմ ա։
Կնկան խելքն էր, որ մոկտաց, էլի էլավ, իրա շորերը խագավ։
Կնիկ դուռն վերեն խասավ, որ պետք է դուռ բաց անի.

— Խանըմ, հո՞ւր ես էթում,— ասաց բիւրու,— կաց՝ բան
ասեմ, բա չե՞ս ասեր բիւրուս սոված է, ծարավ ա։
Խանըմ տվեց բիւրուին ջուր, կուտ։

Պառավ մոտացավ դրա շլինք կտրի, բիւրուը պոռաց.—
Ամա՛ն, խանըմ, էգի մի թողե ընծի մոտ։

Ասաց.— Դե՛ն, պառավ, չմոտենաս իմ բիւրուին։

Դարձավ բիւրուին.— Դե, ասա, բիւրու,— ասաց խանըմ։

Ասաց.— Խանը՛մ, չըս ասի, էն խեղճ քլասիպ կնիկ առանց
մարդի, ծովի վրա գլխին առավ, ո՞ւր տարավ, գնաց։

— Դե՛, բիւրու, ասա՛, տենամ, ո՞րտեղ գնաց։

— Գնաց, մե թաքավորի պատահեց. ամա խանըմ, լավ ա-
կանջ էրա. էս թաքավոր էս կնկա բռնեց, գլխու միջից տարավ.
թե՛ «Քեզ պտի առնեմ», ասաց։ էսի ասաց. «Ծա քու լայեռի աղջիկ

չեմ, բոշի աղջիկ եմ»։ Թե. «Հենար չկա, ուզում ես բոշի ըլես, ուզում ես մըթըրպի ըլես, քեզ պտի առնեմ»։ «Ընձի խինգ օր ժամանակ տուր, ես քու ղառավաշներու խետ ման գյամ, նորեն գյամ»։ է՛յ, խանըմ,— ասաց բիւրուլ,— էդ թաքավոր քյառսուն ղառավաշ, մեկ կնիկ գրեց խետ, ման էկան, գնացին ծովու զուզը։ էդ կնիկ՝ քյառսուն ղառավաշ, թաքավորի կնիկը գյամու մեջ առավ, գնաց։ Խինգ օր թամամեց, թաքավոր էլավ, ման էկավ. ոչ ղառավաշ կա, ոչ կնիկ կա. փոր-փոշման նստեց, ասաց. «Հեյ վա՛խ, հեյ վա՛խ, համ գնաց քյառսուն ղառավաշս, համ գնաց կնիկս, համ գնաց էն կնիկ»։ Շատ փոր փոշման էլավ թաքավորը։ Խանը՛մ,— ասաց բիւրուլ,— եթե դու անզգամ պառվի խետ գնացիր՝ փոշմանիս, դու արի, մի՛ գնար։

Խանըմ բիւրուլի խոսքին ականջ էրավ, շորեր խանեց.

— Պառա՛վ, դու գնա,— ասաց։

Պառավ վե կացավ. լաց ըլելով թողեց, գնաց։

Թաքավորի տղեն ասաց.— Պառա՛վ, անզգամ պառավ, ինչո՞ւ չբերեցիր։— Ուզեցավ պառվու քելլե անի։

Պառավ շատ աղաչանք էրաց.— Ընձի մի՛ սպանիր, էգուց անպատճառ կբերեմ։

Լիս բացվեց. պառավ վեր կացավ, իրան քցեց խանըմի դուռը, թե.

— Աստըծու սիրուն ըլի, վեր կաց, գնանք ընձի իմ տղեն էնքան ջարդեր ա, պտի սպանի։

— Պառա՛վ, ջեհնամ, էնքան աղաչանք կանես, վեր կաց էթանք։

Վեր կացան, դուռը բաց արեց, պտի էթա, բիւրուլը կանչեց.

— Խանը՛մ, հո՞ւր էս էթում, չես ասի. «Կա՛ց բարի, պտի էթամ»։

Պառավ բիւրուլի վրեն բարկացավ.

— Անզգա՛մ, բոլ չէլա՞վ։

— Ամա՛ն, խանըմ, ասա պառավին դեն էթա։

Դարձավ.— Խանը՛մ, մեկ բան պտի ասեմ, ասեմ ու գնա՛։

— Դե՛, ասա, բիւրուլ։

— Խանըմ, էս գյամու մեջ տղամարդ չկա. բիրետի հարմասի ին. էս կնիկը առավ էս քյառսուն ղառավաշը, թաքավորի կնիկը, ո՞րտեղ գնաց։

— Ես ի՞նչ իմանամ. ո՞րտեղ գնաց, դու ասա՛, ո՞րտեղ գնացին։

— Դնացին, պատահան քյառսուն ու էրկու հարամու, համա, խանըմ, լավ ականջ էրա, էս քյառսուն հարամիք լցվեցին գյամու մնջր, քյառսուն էրկու կնիկ դյուս բերեցին, ամեն հարամի մեկ ղառավաշ փախցրուց, իրա խամար հեռու կայնացրուց. էս քյասիպ կնիկ ի՞նչ արավ.— «է՛յ, հարամիք, էդ ինչ եք անըմ,— ասաց,— դրուստ որ տղամարդ բաղդ չունի»։ է՛յ խանըմ,— լսե, — էս քյասիպ կնիկ ինչ արավ. կանչեց հարամու բաշուն. «Ծս ութ ավուր ճանապար քե խամար իմ էկած. դուք քյառսուն ու էրկու հարամի իք, մենք էլ քյառսուն ու էրկու հարամատ ենք. ձեր հարամու բաշին ո՛ր մեկն ա»։ էն մեկն ասաց. «Ծս իմ»։ Ասաց. «Դու իմ մարդն իս, արի՛, իմ կշտին կայնի»։ Ամեն հարամու մեկ ղառավաշ տվեց. բայց ասա, խանըմ, ի՞նչ թավուր տվեց մարդիւ Ասաց. «Իմ իրավունքով պտի ըլի, կբերեք քյառսուն տիկ գինի. կբերեք տաս խատ օխշար, որ մորթիմ, խարսնիք անեմ»։ Համա խանըմ,— ասաց բիւրու, — լավ ականջ էրա՝ կնիկն ինչ ա անըմ։ էս քյասիպ կնիկը, էս թաքավորի կնկան, ղառավաշներուն ասաց. «Մեկդի ձեր մարգին չի մոտանեք. ամեն մարդ իրան մարգին գինի խմացնի, չըլլիմ, չիմանամ դու խմեք։ Կխմացնեք. բիրատի գինովացնեք. ընդոնց շորեր կխանեք, խազնեք։ Ասպապները կկապեք, ձիանք խեծենք, որ ըս տեղեն «իախենեք»։ Խանըմ, լավ ականջ էրա. էկան օխշար մորթեցին. խարսնիս արեցին, խմեցրին, շորերը խաղան, ասպապները կապեցին, խեծան, փախան։ էն պաշտան հարամիք էլան. տեսան ո՛չ ջոր, ո՛չ ձիանք, ո՛չ ասպապ, ո՛չ կնանիք. չփլախ էնտե նստած են։

էդ կնանիք գնացին մե հուրիշ քաղաք դուս էկան։ էդ քաղքի թաքավոր վախճանած էր, դուլվաթ դուշի կա, էսոնց կարդադրութուն էնպես ա, որ գցում են, ում գլխուն վե գա՝ կղնին թաքավոր։ Դուլվաթ դուշին գցեցին, էկավ, իջավ էս քյասիպ կնկա գլխին։ Համա խանըմ, էս տեղի լոթիք-փոթիք տփեցին, քաղքից դուս արեցին։ էլի դուշը թալեցին, էլի քաղքից դուս գնաց, նստավ ընդոր գլխի վրեն. էլի պտի ջարդեն, հոգեվախ մարդիկ էկան, ասին. «Աստված էս ա կամեցե»։ Ընդունեցին, խանըմ,— ասաց բիւրու, — լավ ականջ էրա, տե՛ս, ի՞նչ արավ կնիկ. կանչեց էդոնց մարգեր, ասաց. «Վաքիլ-վազիր ի՞նչ որ կա, իմ մարգեր պիտի անեմ»։ Բիրատի իրա մարգեր պախեց իրա մոտը։ Բերեց իրա պատկերը քաշել տվեց, աղբրի վրա զարկել տվեց. թանպիհ արեց, ինչ կանգար

աղբուր կա, փակեն. մնաց րաց էդ աղբուր: Բայց խանրմ, շասն'ս. համ գյամուշին, համ իրա մարդը, համ թաքավորը, համ քյառսուն հարամիք իրարու քամակից ման էին գալի: էկավ էս կնկա մարդը. քաղաքի մեջ ջուր չգտավ, մարգի մեկ ասաց. «Հա, էն տեղ աղբուր կա, գնա՛, խմի՛»: Գնաց, ջուր խմեց, աչքը ընկավ պատկերքին՝ ա՛խ քաշեց. ղարավուլներ բռնեցին, տարան թաքավորի մոտը. օրերից մեկ օր գյամիշին էկավ, էնպես ջուր խմեց, ա՛խ քաշեց, էն էլ դրեց մեկ մութ օթախ, խաց, ջուր շտվեց: Խանրմ, շես ասի, խեղճ հարամիք ինչ էլան, առանց շորի, տկուզ: Էնդենն էտև քյառսուն հարամիք էկան. ընդոնք էլ ջուր խմեցին, պատկերը տեսան, ա՛խ քաշեցին, էնոնք էլ բռնեց: Թաքավորն էլ դերվիշ ղըլըղինտա էկավ, էն էլ բռնեց: Խանրմ,— ասաց բիւրուլ,— տն'ս, ինչ դատաստան պտի անի:

էս կնիկ մեկ-մեկ խարցուց. էդ հարամիք ասացին. «Մեր մեջ քյառսուն էրկու հարմատ պատահեցան, մենք թամազու՝ ենք, կին շունենք, մեղի կին առինք, մեղի խափս տվեցին. մեր բաներ առան, տարան»: Թաքավոր հրամայեց ձի, ասպապ ու շորեր տան ուրանց. ամենքին էլ շորս խարիր մանեթ տվեց, որ էթան, պըսակվին:

Համա խանրմ, կանչեց թաքավոր բերել տվեց, խարցուց. «Դյու ֆլան քաղքի թաքավոր իս, խի՞ դարվիշ ղըլըղնտա իս»: էն էլ պատմեց իր գլխից անցածը:

Կանչեց, ընդրա կինը բերել տվեց. «Կճանչնա՞ս,— ասաց,— ա՛ռ, գնա»: Համա ղառավաշներ չգացին: Կանչեց գյամուշուն, այամուշին ասաց. «Մեկ կնիկ ունեի, առավ իմ գյամին, փախավ»: — Քու կնիկն էր թե քու սիրող:

Ասաց. «Վալա՛, իմ սիրողն էր»:— Մարդ ուներ, թե շունե՞ր: «Մարդ ուներ»,— ասաց.— Որ ուներ, խի՞ առեցիր: «Գյամուն փող են տալի»: Կանչեց էրկու ջալատ, գլոխը զարկին: Կանչին էն կնկա մարգին: Խանրմ,— ասաց բիւրուլ,— դու տեսար էն կնիկ քանի մարդու ձեռք ընկավ. չխափվավ, դու էդա փիս պառվումենն խափվեցար:— Պառա՛վ, ե՛լ, գնա՛,— ասաց:

Խանրմի դուռ տփեց իրա մարդը: Պառավը փախավ, իրտ մարդը մտավ նեքսև: Կերան խման: Բիւրուլի գինը խազար մանեթ էր: